

Araştırma Makalesi/Research Article

Arşiv Belgelerine Göre Adıyaman'da Vatan Cephesi

Bilal Tunç*

(ORCID: 0000-0001-5361-8494)

Makale Gönderim Tarihi

06.10.2022

Makale Kabul Tarihi

24.10.2022

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Tunç, B., "Arşiv Belgelerine Göre Adıyaman'da Vatan Cephesi", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7/Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan: 1950-1972.

APA: Tunç, B. (2022). Arşiv Belgelerine Göre Adıyaman'da Vatan Cephesi. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1950-1972.

Öz

Demokrat Parti (DP), Türk siyasi tarihinde on yıl boyunca iktidarda kalmış ve derin izler bırakmış bir siyasi partidir. 1946'dan 1960'a kadar varlık sürdüren ve 1950'ye kadar dört yıl boyunca muhalefette kalan DP, 1950'den 1957'ye kadar yapılan bütün yerel ve genel seçimleri kazanarak iktidarını devam ettirmiştir. Yapılan bütün seçimleri kazanmasına rağmen 1957'den itibaren güç kaybeden DP, Başbakan Adnan Menderes'in girişimleriyle partiye yeniden güçlendirmek amacıyla Vatan Cephesi adıyla bir yapı oluşturmuştur. Vatan Cephesi'nin oluşturulmasından sonra ülke genelinde Adnan Menderes'e ve DP Genel Başkanlığına gönderilen telgraflarla bu cepheye çok sayıda diğer partilerden istifa ederek katılan kişiler olmuştur. Bu durum, her ne kadar DP'yi güçlendirmiş olsa da; iktidar ve muhalefet partileri arasında büyük sorunların oluşmasına ortam hazırlamıştır.

* Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, btunc@agri.edu.tr.

Assoc. Prof. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Türkiye.

Ülke genelinde olduğu gibi, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin 1954 yılında il yapılan yerlerinden birisi olan Adıyaman'da Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) başta olmak üzere diğer siyasi partilerden çok sayıda kişi, bu oluşuma katılmıştır. "Arşiv Belgelerine Göre Adıyaman'da Vatan Cephesi" adlı bu çalışmayla bahsi geçen vilâyette bu cepheye kaç kişinin ve hangi nedenlerle katıldığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu yöntemle elde edilen sayısal veriler ışığında Adıyaman genelinde cepheye nasıl bir ilgi olduğunun açığa çıkarılması hedeflenmiştir. Başta Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı'ndan alınan belgeler olmak üzere telif eserlerden istifade edilerek hazırlanan bu makalede, doküman analiz tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adnan Menderes, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Telgraf, Vatan Cephesi.

Homeland Front in Adıyaman According to Archive Documents

Abstract

The Democrat Party (DP) was remained in power for ten years in Turkish political history and has been a political party that left a serious impact. DP, which existed from 1946 to 1960 and remained in opposition for four years until 1950, continued its power by winning all local and general elections held from 1950 to 1957. Despite winning all the elections, DP started to lose power as of 1957. Thereupon, DP, with the initiatives of Prime Minister Adnan Menderes, formed a structure called Homeland Front in order to strengthen the party again. After the formation of the Homeland Front, there were many people who resigned from other parties and joined this front with telegrams sent to Adnan Menderes and the DP General Presidency throughout the country. Although this situation strengthened the party; but also created an environment for major problems between the ruling and opposition parties.

As is the case across the country, many people from Adıyaman, one of the places in the Southeastern Anatolia Region, which was made a province in 1954, resigned from other political parties, especially the Republican People's Party (CHP), and joined this front. With this study named " According to Archive Documents Homeland Front in Adıyaman ", it was aimed to reveal how many people joined this front in the aforementioned province and for what reasons. With the numerical data obtained in this way, it was aimed to reveal how the participation to this front was throughout Adıyaman. In this article, which was prepared by making use of copyrighted works, especially

documents obtained from the Presidency of State Archives, document analysis technique was used.

Keywords: Adnan Menderes, Republican People's Party, Democrat Party, Telegram, Homeland Front.

Giriş

1946 ile 1960 yılları arasında varlık sürdüren ve 1950 ile 1960 arasında on yıl boyunca iktidarda kalan DP, Türk siyasal yaşamında ciddi izler bırakan bir siyasi parti olmuştur¹. 1946 ile 1950 yılları arasında dört yıl boyunca CHP iktidarında muhalefette bulunan DP, 14 Mayıs 1950 seçimleriyle iktidara gelmiştir². 1950 seçimlerinden sonra yapılan 1954 ve 1957 seçimlerini de kazanan DP, on yıl boyunca iktidarda kalabilen siyasi partilerinden birisi olmuştur³. Ancak seçimleri kazanıp iktidara gelebilmesine rağmen, 1957'den itibaren DP'nin ciddi anlamda güç kaybetmeye başladığı ve arkasındaki halk desteğinin azaldığı bilinen bir gerçektir. DP, zayıflamaya başladığı dönemde Vatan Cephesi'ni oluşturmuş ve bu yolla hem üye sayısını arttırılması hem de siyasi açıdan partinin yeniden güçlendirilmesi hedeflemiştir.

DP'nin yeniden güçlenmeye başladığı bu süreçte, muhalif partilerin 1957 seçimlerinde güçlenmeleri ve “güç birliğine” yönelmeleri, Orta Doğu'daki gelişmeler ve Sovyet tehdidi DP'de iktidarın kaybedilebileceği düşüncesini doğurmuştur. Ekonominin 1950'li yılların ilk yarısına nazaran kötüye gitmesi, toplumsal hoşnutsuzluğu arttırdığı gibi, muhalefetin de iktidara yönelik eleştirilerini arttırmasına yol açmıştır. DP, bu gelişmeler karşısında muhalefeti ve kendisine karşı ortaya çıkan tepkileri azaltma yoluna gitmiştir. Takip edilen bu politika,

¹ Mustafa Albayrak, *Demokrat Parti'nin Muhalefet Yılları (1946-1950)*, Mersin 2020 s. 96; Enis Şahin ve Bilal Tunç, “Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)”, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1/2 (2015), s. 65.

² Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 5. Baskı, (Çev. Metin Kıratlı), Ankara 1993, s. 302-310; Tefvik Çavdar, *Türk Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, 3. Baskı, Ankara 2004, s.453-545.

³Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul 2007, s.280-287.

iktidar ve muhalefet ilişkilerini sertleştirmiş; siyasal ve toplumsal cepheleşmeyi ortaya çıkarmıştır⁴.

Yukarıda izah edildiği üzere, muhalefet partilerinin işbirliği çabaları sürerken, Başbakan Adnan Menderes, 12 Ekim 1958'de Manisa'da yaptığı bir konuşma ile halkı muhalefete karşı oluşturulan Vatan Cephesi'ne katılmaya davet etmiştir. Vatan Cephesi, Adnan Menderes'in mevcut iktidarını ve gücünü kuvvetlendirmesi için ciddi bir sivil örgütlenme teşebbüsüdür. Bu bağlamda, birinci aşamada ülke genelinde Vatan Cephesi'ne bağlı ocak ve ilçe teşkilatları kurulmuştur. Dönemin önemli iletişim araçlarından birisi olan radyolar, haber bülteninden sonra yeni kurulan "Vatan Cephesi" örgütlerinin haberlerini vermişler ve cepheye katılanların isimlerini teker teker ilan etmişlerdir⁵. Vatan Cephesi, bir anlamda, muhalefetin olası bir teşebbüs girişimine karşın DP'nin yığınsal bir savunma olanağı gibi görülmüştür.

Vatan Cephesi ile ilgili arşivlerdeki belgelerden bu siyasi yapının oluşumundan itibaren Adıyaman genelinde başta CHP ve münfesiş durumundaki Hürriyet Partisi (HP)'den çok sayıda kişinin Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye geçtikleri anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, Adıyaman merkez ve bağlı ilçelerden 1957 seçimlerinden 1 Ocak 1961'e kadar diğer partilerden DP'ye geçenlerin sayısı 9.000'dir⁶. 1957 yılı itibarıyla Merkez, Besni, Çelikhan, Gerger ve Kahta olmak üzere beş adet ilçeye sahip olan Adıyaman'da⁷ Vatan Cephesi'ne en fazla Merkez ve Besni ilçelerinden katılımlar olmuştur. Bu kapsamda, Adıyaman'da söz konusu 9.000 kişinin Vatan Cephesi'ne iltihak ettiğine dair sayısal veriler, birinci ve ikinci bölüm içerisinde değerlendirilmiştir. Birinci bölümde Vatan Cephesi'nin ilanı olan 1958'in ekim ayından 1959'un şubatına kadar olan süreç ele alınmışken; ikinci bölümde ise 1959 yılı mart ayından 1960'ın mayısına kadar olan süreçte bu cepheye katılımların nasıl olduğu belgeleriyle ortaya konulmuştur. Son olarak,

⁴ Hakkı Uyar, *Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek: Vatan Cephesi*, İstanbul 2012, s. 37.

⁵ Bilal Tunç, "Arşiv Belgelerine Göre Bilecik'te Vatan Cephesi", *Tarih Okulu Dergisi*, 11/33 (2018), s. 556.

⁶ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 217.674.4.

⁷ Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı*, Ankara 1961, s. 3.

bu çalışmayla Vatan Cephesi ile ilgili olarak araştırma yapan ve yerel tarih konusunda uzmanlaşmaya çalışan kişilere bilimsel bir katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

I. Vatan Cephesi'nin Oluşumundan 1959 Yılına Ortalarına Kadar Adıyaman'da Vatan Cephesinin Durumu

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivinden elde edilen belgelerden, Başbakan Adnan Menderes'in kurulduğunu bildirdiği Vatan Cephesi'nin oluşumuyla birlikte Adıyaman'dan çok sayıda kişinin Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklara geçtiği anlaşılmaktadır. 1958 yılı itibarıyla DP'nin Adıyaman İl Başkanı olan Kasım Öztürk'ün de bunda ciddi bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihlerde Adıyaman'da Belediye Başkanı ve Vali Hakkı Baysal'ın denetiminde olup; burada ayrıca bir belediye başkanlığı bulunmamaktadır⁸. Dolayısıyla da DP İl Başkanı Kasım Öztürk ve Belediye Başkanı Hakkı Baysal'ın yönetiminde Adıyaman'da Vatan Cephesi Ocaklarına ciddi katılımların olduğu sayısal verilerle ortaya çıkmaktadır.

Dönem itibarıyla Vatan Cephesi'ne katılanlar Başbakan Adnan Menderes'e telgraf ve mektup göndererek ya bağlı oldukları partilerden istifa ederek ya da herhangi bir partiye bağlı olmaksızın Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklara dolayısıyla da DP'ye katıldıklarını bildirmişlerdir⁹. Belgelere göre; Adıyaman'da Vatan Cephesi'ne katılımın ilk tarihi, 17 Ekim 1958'dir. Adıyaman Barosu'na kayıtlı olan Avukat Sabri Özbek, Adnan Menderes'e göndermiş olduğu telgrafında DP'den istifa ederek Vatan Cephesi'ne geçtiğini ve bundan sonraki süreçte bu ocakta siyasi faaliyetlerini yürüteceğini belirtmiştir¹⁰. Böylece Vatan Cephesi faaliyetlerine başladıktan sonra Adıyaman'dan buraya katılan ilk kişi, Avukat Sabri Özbek olmuştur.

Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklara dönemin siyasi partilerinden CHP, Cumhuriyetçi Milliyetçi Köylü Partisi (CMKP) ve HP'den ayrılarak katılan kişiler olmuştur. Bu kapsamda, Adıyaman Merkez Vatan Ocağı'na CHP'nin 1957 Milletvekili seçimleri için Adıyaman milletvekili

⁸ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 217.674.4.

⁹ Bilal Tunç, " Bursa'da Vatan Cephesi", *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 9/2 (2016), s.140-141.

¹⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/421.

adayı olan Nazım Bayıllıoğlu, 23 Ekim 1958'de göndermiş olduğu telgrafıyla CHP'den istifa ederek bu yapıya dâhil olduğunu bildirmiştir¹¹. Aşağıdaki verilerden de görülebileceği üzere Vatan Cephesi'ne Nazım Bayıllıoğlu gibi çok sayıda kişi CHP'den istifa ederek Vatan Cephesi ocaklarına dahil olmuştur. Bu da, iktidar partisi DP ile ana muhalefet partisi CHP arasında ciddi sorunların yaşanmasına ortam hazırlamıştır.

Vatan Cephesi ocaklarına bazı tarihlerde diğer siyasi partilere ait ocakların bütün üyeleriyle birlikte katıldığı anlaşılmaktadır¹². Bu bağlamda, Merkez ilçesine bağlı olan CHP Kuyucak Köyü Ocağı bütününü DP'ye katılmıştır. CHP Kuyucak Köyü Ocağı Başkanı Mehmet Çelik, 14 Kasım 1958'de Başbakan Adnan Menderes'e göndermiş olduğu telgrafıyla ocağın bütün üyelerinin CHP'den istifa ederek DP'ye dolayısıyla da Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklara katıldıklarını beyan etmişlerdir¹³. Böylece Adıyaman'da Vatan Cephesi üyelerinin sayıları da gittikçe artmaya başlamıştır.

Ülke genelinde olduğu gibi Adıyaman'da da HP'li çok sayıda kişi partisinden istifa etmiş ve DP'ye geçmiştir. Bu bağlamda, Merkez ilçesine bağlı Akpınar HP Ocağı, bütün üyeleriyle partilerinden istifa ederek DP'ye iltihak etmişlerdir. Bu durumu belirtmek amacıyla Ocak Başkanı Hasan Ünal, 14 Kasım 1958'de göndermiş olduğu telgrafıyla 2.000 üyesiyle birlikte partilerinden istifa ederek Vatan Cephesi'ne üyesi olmuşlardır¹⁴. Bu istifalar, Adıyaman'da DP'li üye sayısını arttırmakla birlikte DP ile CHP arasında da ciddi sorunların yaşanmasına ortam hazırlamıştır.

14 Kasım 1958'de Akpınar bucağı gibi Merkez ilçesine bağlı olan Kızılcapınar CHP Ocağı da bütün üyeleriyle birlikte Vatan Cephesi'ne katılmışlardır. Bu bağlamda, bahsi geçen tarihte Kızılcapınar CHP Ocak Başkanı Şeyhe Ersever, Adnan Menderes'e göndermiş olduğu telgrafında şunları ifade etmiştir: *"CHP'den istifa ederek ocak idare heyetimle birlikte DP saflarına katıldığımızı candan bildirir hürmetlerimi*

¹¹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/565.

¹² Bilal Tunç, "Kocaeli'nde Vatan Cephesi", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8/2 (2015), s.741.

¹³ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/300.

¹⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/299.

*arz ederim*¹⁵". Şeyhe Ersever'in bu telgrafından çok açık bir biçimde anlaşılacağı üzere, Vatan Cephesi'ne katılanlar doğrudan DP'ye katılmış olduklarını ifade etmişlerdir¹⁶. Kasım ayı içerisinde Adıyaman'dan Vatan Cephesi'ne giden son telgraf 24 Kasım 1958 tarihlidir. Bu tarihte Merkez ilçeye bağlı Elif Köyü CHP Ocak Başkanı Mahmut Ekici ve CHP İl İdare Kurulu Üyesi Ali Delaş, Adnan Menderes'e göndermiş oldukları imzalı telgraflarıyla CHP'den istifa ederek DP'ye üyelik yapmış olduklarını beyan etmişlerdir.

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi belgelerine göre 1958 yılının son ayında Adıyaman'da Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklara iki büyük katılımın olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki 15 Aralık 1958 ve ikincisi de 28 Aralık 1958'dir. 15 Aralık 1958'de DP Adıyaman İl Başkanı Kasım Öztürk, Adnan Menderes'e göndermiş olduğu telgrafında HP Adıyaman İl Teşkilatı üyelerinden çok sayıda kişinin DP'ye geçtiğini bildirmiştir. Buna göre HP Adıyaman İl Başkanlığı tarafından 1957 seçimlerinde milletvekili adayı olarak gösterilen Zeki Adıyaman¹⁷, İl İdare Kurulu Üyeleri Hacı Karadağ, Mahir Üstün, Hacı Köroğlu, Haysiyet Divanı Üyesi Mahmut Baybay, Merkez İlçe Başkanı Abuzer Özsayın, Merkeze bağlı tüm bucak başkanları ve 42 kişi HP'den istifa ederek DP Adıyaman İl Başkanlığı'na üyelik yapmışlardır¹⁸. Bu veriler, HP'nin Adıyaman'da varlığının büyük ölçüde bitmesi anlamına gelmektedir.

Yukarıda da izah edildiği üzere Adıyaman genelinde HP, gittikçe zayıflamıştır. Esasında HP, 24 Kasım 1958'de CHP'ye katılmış ve CHP'ye katılmak istemeyen partililer de; tepki olarak DP'ye katılmışlardır. Bu da, doğal olarak ülke genelinde olduğu gibi Adıyaman'da da DP üyelerinin sayısının artmasına ortam hazırlamıştır. Aşağıda tarihsel sıra halinde sunulan Adnan Menderes'e gönderilen telgraflardan bazılarının HP'liler tarafından gönderilmiş olması, bunun çok önemli bir kanıtı niteliğindedir.

¹⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/301.

¹⁶ Dilşen İnce Erdoğan, "Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)", *Belgi Dergisi*, 19/1, (2000), s.1917.

¹⁷ Zeki Adıyaman, Adıyaman'ın il olması için uğraş veren kişilerden birisidir. (Daha fazla bilgi için bkz. Mehmet Gündüz, "Adıyaman Kazasının Vilayet Olması ve Bu Süreçte Yaşanan Gelişmeler", *İdeal Kent Dergisi*, 18/10 (2019), s.1233.

¹⁸ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/298.

Vatan Cephesi'ne katılımlar sadece CHP ya da HP'den olmamıştır. Bazı durumlarda doğrudan DP'liler tarafından da buraya geçişler olmuştur. Bunun yapılması için, DP'ye bağlı köy ya da bucak ocakları, ismini değiştirerek Vatan Cephesi adını almışlardır¹⁹. Bu durumun benzeri Adıyaman'da da yaşanmıştır. Örneğin Hacı Canpolat tarafından gönderilen telgrafta söz konusu durum, şu şekilde izah edilmiştir: *"Bugün Eskisaray mahallesinde yapılan DP ocağının ismi delegelerin arzusuyla Vatan Cephesi olarak kabul edilmiştir. Bütün delegeler bağlılıklarını bildirir ve ellerinizden öper²⁰"*. Böylece Adıyaman Merkez ilçesine bağlı olan Eskisaray Mahallesi DP Ocağı, bütün delegelerin vermiş olduğu karar doğrultusunda Vatan Cephesi olmuştur. Buna benzer başka örneklerin de olduğu, Adıyaman'dan Adnan Menderes'e gönderilen telgraflardan anlaşılmaktadır.

Vatan Cephesi 1958 yılının son aylarında kurulduğu için; cepheyle ilgili katılımlar bu tarihlerde başlamış ve 1959 yılında yoğunluk kazanmıştır²¹. Aynı durum Adıyaman vilayeti için de geçerlidir. Zira 1958'de Adıyaman'dan Başbakan Adnan Menderes'e 8 adet telgraf gönderilmişken; bunların sayısı 1959'da yaklaşık beş kat artarak 37 olmuştur. Aynı şekilde DP iktidarı 27 Mayıs 1960'ta sona erdiğinden; 1960 yılında da telgraf sayısı azdır. Dolayısıyla aşağıdaki bölümde görülebileceği üzere, Vatan Cephesi'ne katılımlar en fazla 1959 yılında olmuştur.

1959'da Adıyaman'dan DP'ye geçildiğine dair Adnan Menderes'e gönderilen ilk telgraf 5 Ocak 1959 tarihlidir. Bu telgrafa göre, CHP Tut İlçe Teşkilatının bütün üyeleriyle birlikte Vatan Cephesine geçtikleri anlaşılmaktadır²². Bu bağlamda, CHP Tut Nahiyesi Bucak Başkanı Hasan Balcı ve İdare Heyeti Üyelerden Ali Orhan, Ali Kutlu ve Mehmet Yılmaz tarafından gönderilen telgrafta durum şu şekilde izah edilmiştir: *"Bugüne kadar mensubu bulunduğumuz CHP'nin tutumuna bundan böyle bağlı kalmamamıza imkan görmediğimizden nahiyemiz teşkilatı*

¹⁹ Bilal Tunç, "Eskişehir'de Vatan Cephesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52 (2017), s.198-212.

²⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/555.

²¹ Mehmet Biçici, "Gaziantep'te Vatan Cephesi", *Tarih Okulu Dergisi*, 13/ XLIV (2020), s. 162-165.

²² BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/555.

yek vücut olarak 1.400 seçmenle birlikte istifa etmiş bulunuyoruz. DP'ye kayıtlı Vatan Cephesine katılmış olduğumuzu saygıyla arz ederiz²³". Aynı gün gönderilen diğer telgraftan da, Çiftlik köyünde CHP'ye bağlı 87 kişi partilerinden istifa ederek DP'ye kayıtlı Vatan Cephesine iltihak etmişlerdir²⁴. Bu katılımla birlikte DP, Tut ilçesinde çok daha güçlü bir duruma gelmiştir. Ayrıca, bu telgraftan anlaşılacağı üzere Vatan Cephesine katılanlar doğrudan DP'ye de üyelik yapmış olurlardı.

Vatan Cephesi'nin Adıyaman'da güçlü olmasında Tut nahiyesi ve bağlı köylerden DP'ye kayıtlı Vatan Cephesi'ne geçmelerinin önemli bir katkısı olmuştur. Zira Tut nahiyeye merkezi CHP Teşkilatının bir bütün halinde DP'ye katılması gibi, buraya bağlı bazı CHP ocak teşkilatı bulunan köyler de Vatan Cephesi'ne iltihak etmişlerdir. Bunlardan birisi, 6 Ocak 1959'da Tut'a bağlı Enişdere köyünden 91 kişinin Vatan Cephesi'ne dâhil olmasıdır²⁵. Yukarıda belirtildiği üzere Tut ilçesinden bu şekilde CHP'den kitleler halinde istifa edenlerin DP'ye katılması, Adıyaman'da DP'li üyelerin daha fazla artmasına ortam hazırlamıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, HP'nin 24 Kasım 1958'de CHP'ye katılmasından sonra²⁶ ana muhalefet partisine katılmak istemeyen bazı partililer, çeşitli nedenlerle başta DP olmak üzere başka partilere geçmişlerdir. Bu arada Adıyaman'dan gönderilen telgraflardan CHP'li ve HP'li eski üyelerden bazılarının birlikte Vatan Cephesine katılımla DP'ye geçtikleri anlaşılmaktadır. Örneğin 16 Ocak 1959'da Merkez ilçeye bağlı Kuyucak köyünden CHP Ocak Başkanı Hasan Akın başta olmak üzere 12 kişi Vatan Cephesi'ne iltihak etmiştir²⁷. 1958 yılı Kasım ayı içerisinde de Kuyucak köyünden DP'ye geçenler olmuştu. Bu son katılımlarla birlikte bu köyde CHP'nin üye sayısının giderek azaldığı ve güçsüz bir duruma geldiği şeklinde düşünülebilir.

²³ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/80.

²⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/81.

²⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/123.

²⁶ Diren Çakmak, "Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958)", *Akademik Bakış Dergisi*, 2 /3 (2008), s.156.

²⁷ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/359.

Vatan Cephesine yeni katılımların olmasında Adnan Menderes'in konuşmalarının da etkili olduğu bilinen bir gerçektir²⁸. Zira Menderes, konuyu birçok defa konuşmalarıyla gündeme getirmiş ve bu yolla çok sayıda kişinin bu yapıya katılımını sağlamıştır. Örneğin 17 Ocak 1959'da Merkez ilçesine bağlı Musalla Mahallesi Ocak Başkanı Vakkas Lelebici, Adnan Menderes'e gönderdiği telgrafında 50 kişilik Lelebici ailesinin CHP'den istifa ederek Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye geçtiği bildirilmiştir²⁹. Büyük ailelerin bu şekilde partilerinden istifa ederek DP'ye geçmeleri, DP'nin güçlenmesini sağladığı gibi DP ile diğer partileri arasındaki sorunları daha da artmasına sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

1959 yılı içerisinde HP'den DP'ye ciddi katılımlar olmuş ve HP'nin kapatılmasıyla CHP'ye geçmek istemeyen çok sayıda partili Vatan Cephesi'ne katılımı DP'ye iltihak etmiştir. Bu bağlamda, 24 Ocak 1959'da HP Besni İlçe Başkanı Hasan Basri Tamir bütün ilçe teşkilatıyla DP'ye geçmiştir³⁰. Bu katılımlardan hemen sonra Besni ilçesinde Vatan Cephesi'ne yeniden geçişler olmuştur. Ancak bu defa istifa edilen parti HP değil; CHP'dir. Bu çerçevede, 6 Şubat 1959'da Besni ilçesine bağlı Yeni Besni mahallesinden CHP'ye kayıtlı olan Mustafa Cam isimli kişi yedi kişilik ailesiyle DP'ye üye olmuşlardır³¹. Söz konusu katılımlardan dört gün sonra da Merkez ilçesi Eski Saray mahallesinden CHP'ye kayıtlı Ali Küçük ve Hacı Küçük isimli şahıslar Adnan Menderes'e göndermiş oldukları telgraflarıyla Vatan Cephesi'ne iltihak ettiklerini beyan etmişlerdir³². Bu katılımlar, 1959 yılının başlarından itibaren Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye geçişlerin fazla olduğunu ve DP'nin Adıyaman genelinde üye sayısını giderek arttırdığını göstermektedir.

Vatan Cephesi Ocaklarının kurulmasıyla 1959 yılı içerisinde bu yeni oluşuma katılım çok yoğun olmuştur. Vatan Cephesi'ne katılımı daha da arttırmak için gazetenin yanında radyo da kullanılmıştır. Ayrıca katılımı hızlandırmak haftalık broşürler de dağıtılmıştır. 1959 yılında Vatan Cephesi Ocakları'nın ülke genelindeki sayısı 134'tür. Bu ocaklara

²⁸ M. Serhan Yücel, *Demokrat Parti*, İstanbul 2001, s.137.

²⁹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/379.

³⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/201.

³¹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/44.

³² BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/163.

katılım daha çok köylerden olmuştur³³. Bu durumun, Adıyaman'da da etkisini gösterdiği ve DP'ye yeni katılımların olmasına ortam hazırladığını açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen telgraflardan CHP'li bazı parti köy ocaklarının birlikte istifa ettiği ve Vatan Cephesi'ne dâhil oldukları anlaşılmaktadır³⁴. Buna örnek olarak Adıyaman Merkez ilçesine bağlı Zurna ve Kuştepe köyleri verilebilir. 27 Şubat 1959'da CHP Zurna Köyü Ocak Başkanı Nezif Kuştepe ve CHP Tüzük Köyü Ocak Başkanı Ahmet Kuştepe, ortak olarak gönderdikleri aynı telgrafta kendilerinin ocak üyeleriyle birlikte DP'ye iltihak ettiklerini söylemişlerdir³⁵. Farklı köylerden aynı aileden oldukları anlaşılan kişilerin kitleler halinde Vatan Cephesine iltihakı, Adıyaman'da farklı partilerden DP'yi desteklediğini ve bu partiye dâhil olduğunu göstermektedir.

Adıyaman'da Vatan Cephesi'ne HP'nin parti ilçe, bucak ve ocak başkanlarının katılması gibi söz konusu partinin milletvekili adayları da DP'ye iltihak etmişlerdir³⁶. Örneğin 27 Şubat 1959'da HP'nin Adıyaman Milletvekili Adayı Av. Arif Emre, Başbakana göndermiş olduğu telgrafıyla Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye katılmıştır. Telgraftan Arif Emre'nin HP'nin politikalarını uygun bulmadığını ve CHP'ye katılmasını kendisine siyaseten yakıştırmadığından DP'ye dâhil olduğu anlaşılmaktadır³⁷. Bu durum, HP'nin kendisini feshederek başka partiye katılımının bazı partiler tarafından son derece olumsuz karşılandığını göstermektedir.

Vatan Cephesi ile ilgili olarak DP Genel Başkanlığına gönderilen bazı telgraflardan herhangi bir siyasi partiye üye olmayan bazı bucakların kendisine bağlı bütün köyleriyle DP'ye geçtikleri ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Besni ilçesine bağlı Akpınar bucağı, 1 Mart 1959'da 53 köyü

³³ Uğur Dervişoğlu, *Demokrat Parti Basın Rejimi Ve Hürriyet Gazetesi ile Akşam Gazetesinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi (1957-1960)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021), s.87.

³⁴ Fatih Özçelik, "Türk Siyasi Hayatında Vatan Cephesi Uygulamaları: Çanakkale İli Örneği", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 36, (2017), s.57-84.

³⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/518.

³⁶ Yiğitberk Bıçakçı, "Cumhuriyet Halk Partisi", *Türkiye'de Siyasi Partiler*, (Der. Mehmet Kabasakal), İstanbul 2013, s.29.

³⁷ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/497.

ile birlikte Vatan Cephesi'ne dâhil olmuştur. Köyler adına müteşebbis heyetinden Hakkı Şahin ve altı kişilik imzayla durum DP Genel Başkanlığına bildirilmiştir³⁸.

II. 1959 İle 1960 Yılları Arasında Adıyaman'da Vatan Cephesi'nin Durumu

2 Mart 1959'da Adnan Menderes ve DP Genel Başkanlığına üst üste gönderilen üç telgrafla HP'den kitleler halinde istifa eden kişiler, iktidar partisine dahil olduklarını beyan etmişlerdir. Bu çerçevede, ilk telgrafta Çalgan nahiyesinden Mahmut Doğan ve Mehmet Aslan, telgraflarıyla 75 kişilik seçmenleriyle Vatan Cephesi'ne geçtiklerini yazmışlardır³⁹. Aynı şekilde aynı gün Gölbaşı ilçesine bağlı Gölveren nahiyesinden 30 kişi DP'ye iltihak etmiştir⁴⁰. Son olarak aynı nahiyenin Gölveren köyünden 60 kişi HP'den istifa ederek Vatan Cephesi üyesi olmuştur⁴¹. Böylece DP'nin hem Merkez hem de Gölbaşı ilçesindeki üye sayılarında görece artışlar olmuştur.

8 Mayıs 1959 tarihli 11 telgraftan Vatan Cephesi'ne Adıyaman genelinde yeni katılımlar olmuştur. Birinci telgrafla Besni ilçesine bağlı Hüsamlı köyünden Baki Kablam ve 43 arkadaşı DP'ye geçmişlerdir⁴². İkinci telgrafla aynı ilçeye bağlı Hamzıyan köyünden Hacı Kurt ve beraberindeki 18 kişi CHP'den ayrılarak Vatan Cephesi'ne dâhil olmuştur⁴³. Üçüncü telgrafla aynı ilçenin Meydan mahallesinden Sadık Pınarbaşı CHP'den istifayla DP'ye iltihak etmiştir⁴⁴. 8 Mayıs tarihli diğer telgraftan ise Besni ilçesine bağlı Çorak köyünden Süleyman Durmuş ve beraberindeki 57 kişinin bağlı oldukları CHP'den ayrılarak DP'ye katıldıkları anlaşılmaktadır⁴⁵. Aynı tarihli bir diğer telgrafla Besni'ye bağlı Yeni Besni mahallesinden Mehmet Karayılmaz, Vatan Cephesi'ne

³⁸ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/6.

³⁹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/52.

⁴⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/11.

⁴¹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/01.

⁴² BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/60.

⁴³ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/58.

⁴⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/53.

⁴⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/52.

dâhil olan bir diğer kişi olmuştur⁴⁶. Diğer telgraflardan sırasıyla Yeni Besni mahallesinden Abdurrahman Bulut dâhil 28 kişi⁴⁷; aynı mahalleden Süleyman Ören dâhil üç kişi⁴⁸; aynı mahalleden 11 kişi⁴⁹; Hamza mahallesinden Hacı Salcı dâhil 8 kişi⁵⁰; Meydan mahallesinden Abuzer Yayan dâhil 4 kişi⁵¹ ve son olarak da Yeni Besni mahallesinden Hacı Yavaş dâhil 15 kişi CHP'den ayrılarak DP'ye üye olmuşlardır⁵². Böylece sadece bir günde Besni ilçesinde CHP'den istifa edip DP'li olan kişi sayısı 187'dir. Bu da bahsi geçen ilçede DP'yi güçlü hale getirdiği gibi, CHP'nin de iyice zayıflamasına sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir.

1959 yılı içerisinde DP, Vatan Cephesi ocaklarına kaydolanların adları radyo antenlerini saatlerce meşgul etmiştir. Bunun, bazı kimseler üzerinde olumlu etki yaptığı ve bu cepheye katılımları hızlandırdığı bir gerçektir. Örneğin, Adıyaman'a bağlı bazı mahalle ya da köylerden bazı aileler, bütün bireyleriyle birlikte DP'ye katılmışlardır⁵³. Bu ailelerden birisi Besni ilçesine bağlı Hamza mahallesinden Şengül ailesi adına Baki Şengül'dür. Bu kişi tarafından 9 Mayıs 1959'da gönderilen telgrafla 19 kişi, CHP'den istifa ederek Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye geçmiştir⁵⁴. Aynı şekilde 14 Mayıs 1959'da Besni ilçesi Yeni Besni mahallesinden Mevlut Doğan göndermiş olduğu telgrafında ailesiyle birlikte CHP'den ayrıldığını ve DP'ye iltihak ettiklerini beyan etmiştir⁵⁵. Aynı şekilde 30 Mayıs 1959'da CHP'den Besni ilçesinde CHP'den Belediye Meclisi Üyesi olan Cuma Balkaya, göndermiş olduğu telgrafıyla 143 kişilik aile efradıyla birlikte Vatan Cephesi'ne geçtiklerini bildirmişti⁵⁶.

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi belgelerinden Adıyaman'da CHP'den parti ileri gelenlerinden de Vatan Cephesi'ne katılımlar olduğu

⁴⁶ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/56.

⁴⁷ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/57.

⁴⁸ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/59.

⁴⁹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/55.

⁵⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/54.

⁵¹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/74.

⁵² BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/73.

⁵³ Cem Eroğul, *Demokrat Parti Tarih ve İdeolojisi*, (İkinci Basım), Ankara 1990, s.166.

⁵⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/72.

⁵⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/134.

⁵⁶ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/311.

anlaşılmaktadır. Bunlardan birisi Adıyaman CHP Gençlik Kolları Başkanıdır. Bu bağlamda, Abdülkadir Pektaş 2 Haziran 1959'da göndermiş olduğu telgrafında şöyle demiştir: *"Memleketime yapılan büyük yardımlar karşısında daha fazla muhalefette kalmanın doğru olmadığına kani bulunuyorum. Bunun için bağlı olduğum CHP'den DP Vatan Cephesi'ne kaydedildiğimi saygıyla arz ederim⁵⁷".* Bunun gibi partili muhtarlardan bazılarının da CHP'den istifa ederek DP'ye katıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, Besni ilçesine bağlı Yeni Besni Mahallesi Muhtarı Mustafa Beşcam, 2 Aralık 1959 tarihli telgrafıyla CHP'den ayrılarak DP'ye dâhil olduğunu beyan etmiştir⁵⁸ CHP'den Gençlik Kolları Başkanı Abdülkadir Pektaş ile Muhtar Mustafa Beşcam'ın CHP'den istifasının Adıyaman'da iktidar partisiyle ana muhalefet partisi arasındaki ilişkileri daha da gerginleştirdiği şeklinde düşünülebilir.

CHP Keysun Bucak Başkanı Vakkas Önder, 11 Temmuz 1959'da DP Genel Başkanlığına gönderdiği yazıyla Vatan Cephesi'ne geçtiğini şu şekilde belirtmiştir: *"Bugüne kadar CHP'de bucak başkanı olarak görev yaptım. Yıkıcı faaliyetlerine devam edeceğine katiyetle inandığım için DP'nin memlekete her gün yeni bir yenilik getirdiğini görerek CHP'nin saflarında kalmayı memleket menfaatlerine aykırı bulduğumdan şerefli saflarınıza katıldım. Kabul etmenizi istirham ederim⁵⁹".* 1959 yılı itibarıyla Besni ilçesine bağlı bir bucak olan Keysun'dan Vatan Cephesine katılım için yapılan bu ilk başvurudan sonra da buradan DP'ye iltihaklar olmuştur. Bunun neticesi olarak CHP dışında DP'nin de teşkilatı bulunan Keysun'da iktidar partisinin üye sayısı artmaya başlamıştır.

Adıyaman'dan DP'ye gönderilen telgraflardan bazı yerlerde Vatan Cephesi adıyla yeni cephelerin açıldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, 28 Kasım 1959'da Merkez ilçeye bağlı Kapcami mahallesinde 109 kişilik bir Vatan Cephesi Ocağı açılmış ve bu cepheye Ali Koçak başkan olarak atanmıştır. Bahsi geçen mahallede bu ocağın teşkil edildiğine ve başkanın atandığına dair resmi yazı Vatan Cephesi Ocağı Başkanı Ali Koçak tarafından Başbakan Adnan Menderes'e bildirilmiştir⁶⁰.

⁵⁷ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/52.1

⁵⁸ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/17.

⁵⁹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/111.

⁶⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/556.

Bilindiği üzere DP iktidarı 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi ile sona ermiştir⁶¹. 1960 askeri darbesi, demokrasi ile ilgisi olmayan bir harekettir⁶². 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hiyerarşik yapısının dışından yapılan ilk ve son askeri darbedir⁶³. Söz konusu Askeri darbenin yapıldığı tarihe kadar Vatan Cephesi'ne katılımların olduğu resmi belgelerden anlaşılmaktadır. Diğer yerlerde olduğu gibi 1960 yılı içerisinde Adıyaman'dan da DP'ye katılımı Vatan Cephesi'ne iltihaklar olmuştur. Ancak 1959'da olduğu gibi yoğun katılım olduğu söylenemez. Bunun da en büyük sebebi yukarıda ifade olunduğu üzere darbedir. 1960'ta Adıyaman'dan DP Genel Başkanlığına ve Adnan Menderes'e sadece beş adet telgraf gönderilmiş ve DP'ye diğer partilerden birtakım katılımlar olmuştur.

1960'ta Adıyaman'dan DP'ye geçişi bildiren ilk telgraf 28 Ocak 1960 tarihlidir. Osman Yıldırım tarafından gönderilen bu telgrafla Kahta ilçesine bağlı Çakırçeşme köyünden 150 kişi DP'ye ait bucak ocağına kayıt yaptırmıştır⁶⁴. Bu katılımlardan hemen sonra 3 Şubat 1959'da daha önce Vatan Cephesi adıyla kurulmuş olan Eskisaray Mahallesi Vatan Cephesi Ocağına müteşebbis heyette bulunan Macit Delibalta ve diğer arkadaşlarının girişimleriyle 321 kişilik üyelerin tamamı, DP'ye dâhil olmuştur⁶⁵. Bu son düzenlemeyle birlikte Eskisaray mahallesinde seçmen durumunda bulunan kişilerin tamamının DP'ye geçtiği düşünülebilir. Bunun da DP'nin başta adı geçen mahalle olmak üzere Adıyaman genelinde üye sayılarını arttırmasına yol açtığı şeklinde değerlendirilebilir.

Adıyaman'da 1960 yılı şubat ayı içerisinde aynı gün DP Genel Başkanlığına üst üste gönderilen iki adet resmi yazıyla DP'ye katılımı Vatan Cephesi'ne geçildiği bildirilmiştir. 9 Şubat 1960 tarihli ilk telgrafla Gölbaşı ilçesine bağlı Gölveren bucağından Zeki Çiçek imzasıyla birlikte 8 kişi, CHP'den istifa ederek DP'ye geçmiştir⁶⁶. Aynı gün CHP Besni

⁶¹ Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (Çev. Yasemin Saner Gönen), (7. Basım), İstanbul 2000, s.350.

⁶² Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul 2010, s.55.

⁶³ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (Çev. Yavuz Alogan), (2. Basım), İstanbul 1994, s.173.

⁶⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/153.

⁶⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/60.

⁶⁶ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/60.2.

Belediye Meclisi Üyesi Remzi Mehmet Özkay, partisinden istifa ederek DP'ye iştirak etmiştir⁶⁷.

Sonuç

Vatan Cephesi, DP'nin iktidarının son döneminde muhalefet partilerinin kendi aralarında iktidara karşı oluşturmuş oldukları "*güç birliğine*" karşı kurulmuştur. Başbakan Adnan Menderes, Vatan Cephesi'ni oluşturmakla *güç birliğini* oluşturan başta CHP olmak üzere diğer siyasi partileri zayıflatmayı hem de DP'yi yeniden güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla ülke genelinde Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklar tesis edilmiş ve buraya kayıt olanlar doğrudan DP'ye geçmiş oluyorlardı. Bu da, 1957 seçimlerinde, iktidara gelmesine rağmen ,istediği sonuçları elde edemeyen DP'nin yeniden güçlenmesi için gerekli ortamı oluşturmasını kolaylaştırmıştır.

Ekim 1958'de kurulduktan sonra ülke genelinde olduğu gibi Adıyaman vilâyetinde de Vatan Cephesine ilgi gösterilmiş ve DP iktidarının bitiş tarihi olan 27 Mayıs Askeri Darbesi'ne kadar buradan Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye çok sayıda kişi katılmıştır. Bu kişiler genel olarak CHP başta olmak üzere HP ve CMKP ile diğer siyasi kuruluşlardan istifa ederek Vatan Cephesi ocaklarına dahil olmuşlardır. Yaklaşık olarak bir buçuk yıl etkisini sürdüren Vatan Cephesi'ne Adıyaman merkez ve ilçelerinden toplamda 9.000 kişi katılmıştır. Dönem itibarıyla 208.755 kişilik nüfusa sahip olan Adıyaman'da 9.000 kişinin Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye geçmesi, burada söz konusu yapıya ne derecede önem verildiğini ortaya çıkmaktadır.

Vatan Cephesi kurulduktan sonra Adıyaman Merkez ve ilçelerinde Vatan Cephesi adıyla ocaklar kurulmuştur. Özellikle Merkez ve Besni ilçelerindeki ocaklara CHP ve diğer partilerden istifa eden çok sayıda kişi kayıt olmuştur. Bunlar içerisinde kendini feshederek CHP'ye katılan HP'li çok sayıda üye bulunmaktadır. Adıyaman'dan Başbakan Adnan Menderes'e telgraf gönderen HP'li üyeler, CHP'ye katılmak istemediklerini ve CHP yerine iktidar tarafında bulunmak istediklerini beyan etmişlerdir. Bu da, doğal olarak DP'nin Adıyaman genelinde üye sayısının artmasını sağlamıştır.

⁶⁷ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/110.

Vatan Cephesi'ne katılmak isteyen kişiler ya Başbakan Adnan Menderes'e ya da doğrudan DP Genel Başkanlığına telgraf göndererek Vatan Cephesi'ne iltihakla DP'ye geçmiş olduklarını göstermekteydiler. 1958'in kasım ayından 1960'ın ocak ayına kadar Adıyaman'dan Başbakan Menderes'e ve DP Genel Başkanlığına çok sayıda telgraf gönderilmiş ve bu telgraflarla Adıyaman'dan 9.000 kişi DP saflarına geçmiştir. Bu arada Vatan Cephesi'ne geçenlerin isimleri her gün radyodan duyurulmaktaydı. Her ne kadar bu durum, DP için olumsuz bir sürecin oluşmasına ortam hazırlamış olsa da; bu durumun Adıyaman'da çok sayıda seçmenin Vatan Cephesi'ne geçmesini hızlandırdığı gönderilen söz konusu telgraflardan anlaşılmaktadır.

Her ne kadar 1958'in ekim ayından itibaren Vatan Cephesi'ne geçişler başlamış olsa da; bu siyasi yapıya Adıyaman'da özellikle 1959'da etkili olmaya başlayan bu siyasi yapıya ciddi ilgi gösterilmiştir. Vatan Cephesi'ne geçişi gösteren telgraflardan bazı kişilerin tek başına, bazı kişilerin grup olarak, bazı kişilerin ocak ya da bazı kişilerin tüm başka partilere ait bütün bucak üyeleriyle partilerinden istifa ederek DP'ye iltihak ettikleri anlaşılmaktadır. Bu da, yukarıda da izah olunduğu üzere Adıyaman genelinde DP'nin üye sayılarını artmasına ortam hazırlamıştır. Muhalefet partilerinden istifaların artması, DP ile CHP ve diğer siyasi partilerin aralarını iyice bozmuş ve DP'ye karşı ciddi bir tehdidin oluşmasının önünü açmıştır. Bu süreç, 27 Mayıs Askeri Darbesi ile DP iktidarının ortadan kaldırılmasına kadar devam etmiştir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 217.674.4.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/1.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/6.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/11.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/17.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/44.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/52.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/52.1

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/53.

Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/54.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/55.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/56.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/57.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/58.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/59.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/60.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/60.2.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/72.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/73.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/74.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/80.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/81.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/110.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/111.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/123.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/134.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/153.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/163.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/201.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/298.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/299.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/300.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/301.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/311.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/359.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/379.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/421.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/497.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/518.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/555.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/556.
Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 213.660.1/565.

Telif Eserler

Ahmad, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (Çev. Yavuz Alogan), (2. Basım), İstanbul 1994,

Akşin, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul 2007.

Albayrak, Mustafa, *Demokrat Parti'nin Muhalefet Yılları (1946-1950)*, Mersin 2020.

Bıçakçı, Yiğitberk, "Cumhuriyet Halk Partisi", *Türkiye'de Siyasi Partiler*, (Der. Mehmet Kabasakal), İstanbul 2013, s.26-48.

Biçici, Mehmet, "Gaziantep'te Vatan Cephesi", *Tarih Okulu Dergisi*, 13/ XLIV (2020), s. 157-175.

Çakmak, Diren, "Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958)", *Akademik Bakış Dergisi*, 2 /3 (2008), s.153-186.

Çavdar, Tevfik, *Türk Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, 3. Baskı, Ankara 2004.

Dervişoğlu, Uğur, *Demokrat Parti Basın Rejimi Ve Hürriyet Gazetesi ile Akşam Gazetesinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi (1957-1960)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

Erdogan, Dilşen İnce, "Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)", *Belgi Dergisi*, 19/1, (2000), s.1910-1924.

Eroğul, Cem, *Demokrat Parti Tarih ve İdeolojisi*, (İkinci Basım), Ankara 1990.

Gündüz, Mehmet, "Adıyaman Kazasının Vilayet Olması ve Bu Süreçte Yaşanan Gelişmeler", *İdeal Kent Dergisi*, 18/10 (2019), s.1230-1254.

Karpat, Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul 2010.

Lewis, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 5. Baskı, (Çev. Metin Kıratlı), Ankara 1993.

Özçelik, Fatih, "Türk Siyasal Hayatında Vatan Cephesi Uygulamaları: Çanakkale İli Örneği", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 36, (2017), 57-84.

Şahin, Enis- Tunç, Bilal, "Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1/2 (2015), s. 31-69.

Tunç, Bilal, "Arşiv Belgelerine Göre Bilecik'te Vatan Cephesi", *Tarih Okulu Dergisi*, 11/33 (2018), s.561-565.

Tunç, Bilal, " Bursa'da Vatan Cephesi", *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 9/2 (2016), s.137-162.

Tunç, Bilal, "Kocaeli'nde Vatan Cephesi", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8/2 (2015), s.733-750.

Tunç, Bilal, " Eskişehir'de Vatan Cephesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52 (2017), s.198-212.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı*, Ankara 1961.

Uyar, Hakkı, *Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek: Vatan Cephesi*, İstanbul 2012.

Yücel, M. Serhan, *Demokrat Parti*, İstanbul 2001.

Zürcher, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (Çev. Yasemin Saner Gönen), (7. Basım), İstanbul 2000.

Extended Abstract

The Democratic Party, which existed between 1946 and 1960 and remained in power for ten years between 1950 and 1960, has been a political party that left serious traces in Turkish political life. The Democratic Party, which was in opposition for four years between 1946 and 1950, came to power with the 14 May 1950 elections. After the 1950 elections, The Democratic Party, which won the 1954 and 1957 elections, which were held consecutively, became one of the political parties that could stay in power in this way. However, although it was able to win the elections and come to power, it is a well-known fact that the The Democratic Party began to lose power seriously and the public support behind it decreased as of 1957. When The Democratic Party started to weaken, it formed the Homeland Front and in this way aimed to both increase the number of its members and strengthen the party politically.

It is understood from the documents in the archives about the Homeland Front that many people who resigned from the Republican People's Party and the defunct Freedom Party throughout Adıyaman, since the formation of this political structure, resigned and moved to the The Democratic Party by joining the Homeland Front. In this context, the number of people who transferred from other parties to The Democratic Party from the 1957 elections to the The Democratic Party from 1957 elections in Adıyaman center and its affiliated districts was 9,000. In Adıyaman, which has five district as of 1957, namely Merkez, Besni, Celikhan, Gerber and Kate, the most participation in the Homeland Front was from the Central and Besni districts. The numerical data showing that the said 9.000 people in Adıyaman joined the Homeland Front emerge from the telegrams sent to Prime Minister Adnan Menderes.

From the documents obtained from the Presidency Republic Archive, it is understood that with the formation of the Homeland Front, which Prime Minister Adnan Menderes declared to be established, many people from Adıyaman moved to the quarries affiliated to the Homeland Front. Those who joined the Homeland Front as of the period, sent telegrams and letters to Prime Minister Adnan Menderes, reporting that they either resigned from the parties

they were affiliated with or joined The Democratic Party, and therefore The Democratic Party, without being affiliated with any party.

There were people who left the Republican People's Party, Republican Nationalist Peasant Party and Freedom Party, which were political parties of the period, and joined the quarries affiliated to the Homeland Front. It is understood that on some dates, a group of any political party joined the Homeland Front together with all its members. In this context, as in the rest of the country, a large number of Freedom Party members from Adiyaman resigned from their party and joined the Democratic Party.

According to the Presidency Republic Archive documents, it is understood that in the last month of 1958, there were two big participations in the hearths affiliated to the Homeland Front in Adiyaman. The first of these is that on December 15, 1958, which the Democratic Party Adiyaman Provincial President reported that many members of the Freedom Party Adiyaman Provincial Organization had transferred to the Democrat Party, in his telegram sent to Prime Minister Adnan Menderes. Meanwhile, in the process when the the Homeland Front started to get stronger, the Freedom Party lost a lot of power in Adiyaman. In fact, the Freedom Party joined the Republican People's Party on November 24, 1958 and the party members who did not want to join the Republican People's Party; they joined the Democratic Party in response. This naturally prepared the environment for the increase in the number of members of the Democratic Party in Adiyaman as it was across the country. The fact that some of the telegrams, which sent to Adnan Menderes were sent by Freedom Party members is a very important proof of this.

Participation in the Homeland Front was not only from the Republican People's Party or the Freedom Party. In some cases, there were direct transitions by Democrat Party members. In order to do this, village or sub-district hearths affiliated to the Democrat Party were renamed as Homeland Front by the party's members. A similar situation was experienced in Adiyaman. Since the Homeland Front was founded in the last months of 1958, participation in the front began on

these dates and was intensive in 1959. The same was true for Adıyaman province.

The first telegram, which sent to Adnan Menderes regarding the transition from Adıyaman to Democratic Party in 1959 was dated January 5, 1959. As stated above, after the Freedom Party joined the Republican People's Party on November 24, 1958, some party members who did not want to join the main opposition party switched to other parties, mainly the Democrat Party, for various reasons. In the meantime, it is understood from the telegrams, sent from Adıyaman that some of the former members of the Republican People's Party and the Freedom Party switched to the Homeland Front together. It is a known fact that Adnan Menderes's speeches were also influential in the new participations in the Homeland Front. Because Adnan Menderes brought the issue to the agenda many times with his speeches and in this way he ensured the participation of many people in this structure.

In 1959, there were serious participations from the Freedom Party to the Democrat Party, and with the closure of the Freedom Party, a large number of parties that did not want to switch to the Republican People's Party moved to the Homeland Front and joined the Democrat Party. With the establishment of the Homeland Front Hearths in 1959, the participation in this new formation was very intense. In order to further increase participation in the Homeland Front, the radio was used alongside the newspaper. In addition, weekly brochures were distributed to speed up participation. In 1959, the number of Homeland Front Hearths across the country was 134. Participation in these quarries was mostly from the villages. It is understood from the telegrams sent that this situation also showed its effect in Adıyaman and prepared the environment for new participations to the Democratic Party.

It is understood from the telegrams sent to Prime Minister Adnan Menderes that some of the village party hearth units from the Republican People's Party resigned together and joined the Homeland Front. In Adıyaman, parliamentary candidates, like the heads of districts and sub-districts of the Freedom Party, also joined the Vatan Front. For example, people who resigned en masse from the Freedom

Party with three telegrams sent to Adnan Menderes and the DP General Presidency on March 2, 1959, declared that they switched to the ruling party.

In 1959, the names of those registered to the institutions of the Homeland Front were announced on the radio for hours by the Democratic Party government. It is a fact that this had a positive impact on some people and accelerated their participation in this front. From the documents of the Presidency Republic Archive, it is understood that the party leaders from the CHP also participated in the Homeland Front in Adiyaman. This situation continued until the May 27 Military Coup.

As it is known, the DP government ended with the May 27, 1960 Military Coup. The 1960 military coup is a movement that has nothing to do with democracy. The May 27, 1960 military coup is the first and last military coup made outside the hierarchical structure of the Turkish Armed Forces. It is understood from the official documents that there were participations in the Homeland Front until the date of the said military coup. As in other places, there were annexations from Adiyaman to the Homeland Front in 1960. However, it cannot be said that there was an intense participation as in 1959. The biggest reason for this is the coup, as stated above. In 1960, only five telegrams were sent from Adiyaman to the Presidency of the Democrat Party and Adnan Menderes, and there were some participations from other parties to the Democrat Party.